26.9.2022

Asia: Saaristomeren suojelun määrärahat vuosina 2022 - 2023

1. Johdanto

Valtioneuvosto hyväksyi joulukuussa 2021 vesien ja merenhoitosuunnitelmat vuosille 2022-2027. Niiden tavoitteena on vesien ja Itämeren hyvän tilan saavuttaminen ja ylläpitäminen. Tiedossa kuitenkin on, että vaikka suunnitelmissa esitetyt toimenpiteet saataisiin toteutukseen vuoden 2027 loppuun mennessä, hyvää tilaa vesi- ja merialueilla ei tulla vielä kaikkialla saavuttamaan. Vesien- ja merenhoidon suunnitelmat toteuttavat myös Itämeren rantavaltioiden ja EU:n lokakuussa 2021 hyväksymää Itämeren suojelun toimintaohjelmaa (Baltic Sea Action Plan) ja hallituksen huhtikuussa 2021 käynnistämää Saaristomeri-ohjelmaa.

2. Saaristomeri-ohjelman rahoitus maa- ja metsätalousministeriössä

Saaristomeri-ohjelmassa, samoin kuin sen maatalouden vesiensuojelun tiekartassa lähtökohtana ovat vesien- ja merenhoidon toimenpiteet. Maatalouden osalta Varsinais-Suomen vesienhoidon toimenpideohjelma keskittyy pääosin CAP-suunnitelman toimenpiteiden toteutuksen edistämiseen ja kohdentamiseen. Lisäksi toimenpideohjelmassa esitetään maanparannusaineiden laaja-alaistakäyttöä, jota voidaan CAP-suunnitelman kautta tukea hyvin rajallisesti. Merenhoidon valtakunnallisessa toimenpideohjelmassa on vesienhoidon toimenpiteiden lisäksi lannan ravinteiden kierrätystä, ruuantuotannon vesistövaikutuksia ja erikoiskasvituotannon ravinnepäästöjä koskevat toimenpiteet. Saaristomeri-ohjelman maatalouden tiekartta laajentaa maatalouden vesiensuojelun toimenpiteitä kuitenkin myös CAP-suunnitelman toimenpiteiden ulkopuolelle ja edistää kokonaan uusien toimenpiteiden käyttöönottoa. (Saaristomeriohjelma - Maatalouden vesiensuojelun tiekartta, 2022.)

Saaristomeren valuma-alueelle suunnatussa maatalouden vesiensuojelun tiekartassa kuvataan vesiensuojelun kannalta merkittävät toimenpiteet. Tiekartan tavoitteena on edistää maatalouden vesiensuojelun toteutumista ja aikatauluttaa merkittävimmiksi arvioidut toimenpiteet. Painopiste on fosforissa, joka on rehevöitymisen kannalta merkittävä ravinne. Maatalouden vesiensuojelun tiekartta täydentää ja tarkentaa vesien- ja merenhoidon toimenpide-ohjelmassa määriteltyjä maatalouden vesiensuojelutoimenpiteitä. Tiekartta koostuu kymmenestä maatalouden vesiensuojelua edistävästä toimenpiteestä: 1) Valuma-alueen olemassa olevan vesiensuojelutiedon kokoaminen toimenpiteiden kohdentamiseksi, 2) Lannan siirron edistäminen, 3) Orgaanisten lannoitevalmisteiden käytön edistäminen, 4) Lannoituksen kehittäminen ja viljavuustiedon hyödyntäminen, 5) Peltojen vesitalouden hallinta, 6) Peltojen kasvipeitteisyyden lisääminen, 7) Maanparannusaineiden käytön lisääminen, 8) Vesivastuusitoumusten jalkauttaminen, 9) Vaikuttavuusperusteisten rahoitusmallien kehittäminen ja käyttöönotto sekä 10) Meren ravinteiden hyödyntäminen. (Saaristomeriohjelma - Maatalouden vesiensuojelun tiekartta, 2022.)

Maa- ja metsätalousministeriön merkittävimmät toimenpiteet Saaristomeri-ohjelman toteuttamiseksi on koottu taulukkoon 1. Hallinnonalalla on myös runsaasti välillisesti Saaristomeri-ohjelmaa tukevia toimenpiteitä. CAP-toimenpiteet on kuvattu yleisellä tasolla, ja rahoitus samoin kokonaisuuksina. Myös Elinkeinokalatalouden edistäminen ja Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen momentit yleisellä tasolla. Erittely toimenpiteiden välillä näissä on vaikeaa.

Merkittävin panostus maatalouden ympäristötoimenpiteisiin kohdennetaan **Suomen kansallisen EU:n yhteisen maatalouspolitiikan strategisen suunnitelman (CAP-suunnitelma) toimenpiteiden avulla**. Suomen CAP 2023-2027 on hyväksytty ja toimeenpano alkaa 1.1.2023. CAP 2023-2027 suunnitelman valmistelussa on analysoitu, mitkä suunnitelman toimenpiteet edistävät Saaristomeriohjelmaa ja CAP-suunnitelmassa on kerrottu toimenpiteiden suunniteltu kokonaisrahoitus. Toimenpiteet ovat valtakunnallisesti haettavissa ja toimijoille vapaaehtoisa, joten ei voida antaa arviota kuinka suuri osuus rahoituksesta kussakin toimenpiteessä lopulta tulee kohdistumaan Saaristomeren valuma-alueelle.

CAP2023-2027

- **30.10.40, ympäristön tilaa ja kestävää tuotantotapaa edistävät investoinnit maatiloilla sis. peruskuivatusinvestoinnit**
    - biokaasulaitosinvestoinnit 5 000 000 euroa
    - ympäristön tilaa ja kestävää tuotantotapaa edistävät investoinnit maatiloilla sis. peruskuivatusinvestoinnit, 47 999 600 euroa
- **30.20.43, Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit**
    - Ympäristökorvaukset yhteensä, josta 997 337 700 euroa
        - Suojavyöhykkeet 72 450 000 euroa
        - Tilakohtainen toimenpide (sis. ravinneväline, viljavuustutkimus ja täsmäviljely) 427 600 000 euroa
        - Kiertotalouden edistäminen 61 790 000 euroa
    - Neuvonta yhteensä (sis. vesiensuojeluun liittyvää neuvontaa) 39 825 000 euroa
    - Kosteikkoinvestoinnit 16 050 000 euroa

CAP-suunnitelman lisäksi Saaristomeriohjelman tiekartassa mainittuja toimenpiteitä lannan siirron ja orgaanisten lannoitevalmisteiden käytön edistämistä, peltojen vesitalouden hallintaa, ja maanparannusaineiden käytön lisäämistä sekä meren ravinteiden hyödyntämistä voidaan rahoittaa talousarvioesityksen mukaan vuonna 2023 momenteilla **30.10.40 Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset, 30.20.49 Ravinnekierrätyksen edistäminen biokaasutuotannolla, 30.40.22 Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen, 30.40.31 Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen sekä 30.40.62 Elinkeinokalatalouden edistäminen**.

Kokonaan kansallisesti rahoitettavat biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointituet ovat osa maatalouden huoltovarmuuspakettia ja vihreän siirtymän kokonaisuutta.

30.10.40 Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset

- Biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestoinnit 7 500 000 euroa
    - Vuonna 2022; 7 000 000 euroa

30.20.49 Ravinnekierrätyksen edistäminen biokaasutuotannolla 4 000 000 euroa

- Ravinnekiertotuki, joka maksetaan biokaasulaitoksille prosessoitujen fosforikilojen perusteella
- MMM esittää v. -23 täydentävässä talousarviossa 4 milj. eur vuodelle 2023.
- Lisäksi esitetään rahoituskehykseen 5 milj. eur vuodelle 2024

30.40.22 Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen

- Ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelma 6 000 000 euroa
    - Vuonna 2022; 5 100 000 euroa

30.40.31 Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen

- Vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa, vesienhallintaa sekä vesitalouden riskienhallintaa parantavien tulvasuojelu- ja muut hankkeet 3 879 000 euroa
- Kalataloudelliset kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet 757 000 euroa
- Vesistöhankkeiden avustaminen vuonna 2022; 4 879 000 euroa
- Kalataloudellisten hankkeiden avustaminen vuonna 2022; 3 757 000 euroa

30.40.62 Elinkeinokalatalouden edistäminen **22 038 000 euroa**

- EMKVR-ohjelman tuet kalastuksen, logistiikan ja tuotekehityksen kehittämiseen sekä vajaasti hyödynnettyjen lajien menekinedistämiseen

Näiltä momenteilta voidaan rahoittaa Saaristomeriohjelman maatalouden tiekartan toimeenpanoon tarvittavat maa- ja metsätalousministeriön vastuulla olevat toimenpiteet täysimääräisesti vuonna 2023

alueelta tulevien hakemusten perusteella. Rahoituksen kohdentuminen ja toimenpiteiden toteutuminen Saaristomeren alueella edellyttää alueen toimijoiden aktiivisuutta toimenpiteiden toteuttamiseen ja rahoituksen hakemiseen. Vesiensuojelun toimenpiteiden toteutuminen vuodesta 2024 edellyttää MMM:n vastuulla olevien toimien rahoituksen jatkumista nykyisessä laajuudessaan.

Saaristomeriohjelma, Maatalouden tiekartan toimenpiteet	**Toimenpiteet ja rahoitus MMM**
1) Valuma-alueen olemassa olevan vesiensuojelutiedon kokoaminen toimenpiteiden kohdentamiseksi	CAP2023-2027; Ympäristö 05 Suojavyöhyketoimenpiteen kohdentamisessa hyödynnetään tällaisia tietoja.
2) Lannan siirron edistäminen	30.20.49 Ravinnekierrätyksen edistäminen biokaasutuotannolla (Ravinnekiertotuki, joka maksetaan biokaasulaitoksille prosessoitujen fosforikilojen perusteella)
	30.10.40 Biokaasu- ja lannankäsittelyinvestointien rahoittaminen
	30.40.22 Ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelma
	CAP2023-2027; Ympäristö 01 Tilakohtainen toimenpide ja Ympäristö 04 Kiertotalouden edistäminen vaikuttavat välillisesti. Lisäksi investoinneilla tuetaan myös etälantaloiden rakentamista ja biokaasulaitosten rakentamista. Neuvonnalla on tärkeä rooli ja sitä edistetään Neuvo-interventiolla mm. Ravinneväline
3) Orgaanisten lannoitevalmisteiden käytön edistäminen	30.10.40 Biokaasu- ja lannankäsittelyinvestointien rahoittaminen
	30.40.22 Ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelma
	CAP 2023-2027; INV maatalous 02 Maatilojen energiainvestoinnit (biokaasulaitosinvestoinnit), Ympäristö 04, Kiertotalouden edistäminen Neuvo-interventio, Ravinneväline
4) Lannoituksen kehittäminen ja viljavuustiedon hyödyntäminen	CAP 2023-2027; SMR1 ja SMR2 l Ympäristö 01 Tilakohtainen toimenpide, viljavuustutkimukset ja täsmäviljely, Neuvo-interventio, Ravinneväline
5) Peltojen vesitalouden hallinta	30.40.31: Avustukset haettavissa mm. vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa, vesienhallintaa sekä vesitalouden riskienhallintaa parantavien tulvasuojelu- ja muihin hankkeisiin
	CAP 2023-2027; INV Maatalous 03 Ympäristön tilaa ja kestävää tuotantotapaa edistävät investoinnit maatiloilla sis. peruskuivatusinvestoinnit, INV Kosteikko, vesiensuojelukosteikot, uomien luonnonmukaistaminen ja kaksitasouomat
6) Peltojen kasvipeitteisyyden lisääminen	CAP 2023-2027; GAEC 6, ekojärjestelmä 01 Talviaikainen kasvipeite, Ympäristö 04 Kerääjäkasvit (kasvukaudella), Ympäristö 05 Suojavyöhykkeet, Ympäristö 06 Turvepeltojen nurmet
7)Maanparannusaineiden käytön lisääminen	CAP 2023-2027; Ympäristö 04 Kiertotalouden edistäminen
10) Meren ravinteiden hyödyntäminen	30.40.62: EMKVR-ohjelman tuet haettavissa kalastuksen, logistiikan ja tuotekehityksen kehittämiseen sekä vajaasti hyödynnettyjen lajien menekinedistämiseen

Taulukko1. Maa- ja metsätalousministeriön merkittävimmät toimenpiteet Saaristomeri-ohjelman toteuttamiseksi.